אסור להדוקיה ביומא טבא בההיא אפילו ר"ש מודה [ה]דאביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות והאמר [ג]רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כר' יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כר"ש ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גברי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר"ש אלא אמר רבא [ו]אני וארי שבחבורה תרגימנא ומנו רבי חייא בר אבין הלכה כר"ש ולאו מטעמיה מאי הלכה כר' שמעון ולאו מטעמיה אילימא הלכה כר"ש דשרי ולאו מטעמיה דאילו ר"ש סבר מסי ורב סבר לא מסי וסבר רב לא מסי והא מדקתני בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד מכלל דמסי אלא הלכה כר"ש דשרי ולאו מטעמיה דאילו ר"ש סבר אף ע"ג דלא שכיח שרי ורב סבר [א]אי שכיח אין ואי לא שכיח לא ובאתרא דרב שכיח משחא דוורדא:

הדרן עלך שמנה שרצים

[ד]**ואלו** [ב]קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין [ג]וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על היתרן ר"מ אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו: **גמ'** מאי קשר הגמלין וקשר הספנין אילימא קטרא דקטרי בזממא וקטרא דקטרי באיסטרידא האי קשר שאינו של קיימא הוא אלא קיטרא דזממא גופיה ודאיסטרידא גופה: ר"מ אומר כל קשר כו': בעי רב אחדבוי [ה]אחוי דמר אחא עניבה לר"מ מהו טעמיה דר"מ משום דיכול להתירו באחת מידיו הוא והא נמי יכול להתירו או דילמא טעמא דר"מ משום דלא מיהדק והא מיהדק תיקו: **מתני'** יש לך קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין [י]קושרת אשה מפתח חלוקה וחוטי סבכה ושל פסקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדירה של בשר ראב"י אומר קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא והדר תני קושרת אשה מפתח חלוקה אפילו לכתחילה הכי קאמר [ה]יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין ומאי ניהו

קיטרא

אסור להדוקיה. בנקב משום סחיטה ואע"ג דלא קא מכוין לסחוט. אלמא לא ס"ל כר"ש בדבר שאין מתכוין: **הלכה כר' יהודה.** בדבר שאין מתכוין דאסור: **בלי גברי.** מתני לה לפלוגתא דרב ושמואל בלא אמוראים האומרים משמם אלא הם עצמם נחלקו בה: **תרגימנא.** דלא תיקשי דרב אדרב: **הלכה כר"ש.** דשרי בשמן וורד: **אבל לא מטעמיה.** דאין הטעם כדבריו: **דאילו ר"ש סבר מסי.** ואפ"ה שרי דאין לך דמותר לזה ואסור לזה: **מכלל דמסי.** אפי' לת"ק דלאו למסי למאי איצטריך ליה: **אע"ג דלא שכיח.** שמן וורד במקומו של זה הסך ממנו ודמיו יקרים והכל יודעין שאינו סכו אלא לרפואה שרי דכל ישראל בני מלכים הם[ו] ור' יהודה אוסר דמוכחא מילתא ורב נמי כר"י ס"ל אלא במקומו הוא דשרי דשכיח דסכין שמן וורד ולא מוכחא מילתא:

הדרן עלך שמנה שרצים

ואלו קשרים. המנוין באבות מלאכות דקתני[ז] הקושר והמתיר קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקות: **קשר הגמלין וקשר הספנין.** בגמרא מפרש להו: **כך הוא חייב על היתרן.** כדילפי' בכלל גדול (לעיל דף עד:) מציידי חלזון שצריכין לפרקים להתיר קשרי רשתות הקיימות כדי לקצרן או להרחיבן: **שיכול להתירו.** דלא הדקיה: **אין חייבין עליו.** ואפי' עשאו לקיימא: **גמ' זממא.** מנקבין לנאקה בחוטמה ונותנין בה טבעת של רצועה וקושרין אותה ועומדת שם לעולם וכשרוצה לקושרה לבהמה קושר רצועה ארוכה באותה טבעת וקושרין בה ופעמים שמתירה: **קטרא דקטרי בזממא.** זהו קשר הרצועות שקושרין בטבעת: **איסטרידא.** גם הוא כמין טבעת שעושין מן עקל או מן רצועה בנקב שבראש הספינה ואותו קשר מתקיים וכשרוצה להעמידה קושר רצועה באותה טבעת ומעמידה בה וכשרוצה להתיר מתיר הרצועה ונוטלה: **קטרא דקטרי באסטרידא.** קשר רצועה הארוכה: **עניבה.** ומהדקה שפיר לר"מ מהו: **מתני' יש לך קשרין שאין חייבין עליהן.** חטאת כמו שחייבין על קשר הגמלין אלא פטור אבל אסור ובגמרא מפרש הי ניהו: **מפתח חלוקה.** כמו שיש נגלחים כעין לשונות לכאן ולכאן וקושרים של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין דכיון דכל יומא שרו ליה לא דמי מידי לקשר של קיימא ומותר לכתחילה: **סבכה.** קופי"א: **ושל פסקיא.** אזור רחב וחוטין תלויין בראשו לקושרו בהן וקורין פינדנ"ץ: **ונודות יין.** של עור שכופפין פיהם וקושרין: **וקדרה של בשר.** פעמים שקושרין בגד לפיה: **קושרין בפני הבהמה.** חבל ברוחב הפתח: **גמ'**

קיטרא

וטעמא משום דאין אדם חושש לסוחטו כיון דע"י סחיטה אינו יכול לנקותו מריחו ומזוהמו גם אין דרך לסחוט בגד לצורך משקה שבו אבל מ"מ אסור לסחוט דכי סחיט ליה מתלבן הבגד קצת והוי מכבס או משום מפרק כמו סוחט זיתים וענבים כדאמרי' בפרק מפנין (לקמן קכח.) אם היתה צריכה שמן חבירתה מביאה לה בשערה ופריך והא אתי לידי סחיטה אלמא יש סחיטה בשמן ובפרק תולין (לקמן דף קמא.) קאמר רבא לא ליהדוק איניש אודרא אפומא דשישא דילמא אתי לידי סחיטה ופי' בקונט' כד של שמן ובפרק נוטל (לקמן דף קמג.) ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו משום סחיטה ולהכי אסור להדוקה וא"ת דאמר בפרק בתרא דיומא (דף עז:) ההולך להקביל פני רבו או פני אביו או פני מי שגדול הימנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש ואמר נמי בפ"ב דבילה (דף יח.) גבי טבילת כלים בשבת דנדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ולא גזרינן דילמא אתי לידי סחיטה וי"ל דמלוה שאני ואם תאמר היכי שרי התם ליכנס בבגדיה ונדה נמי אין טובלת בבגדיה נימא שרייתו זהו כיבוסו כדאמרי' בזבחים בפרק דם חטאת (דף צד:) וי"ל דדוקא היכא דאיכא טיפת דם או טינוף אמר שרייתו זהו כיבוסו דבהכי מיירי בפ' דם חטאת ומצא ר"י מוגה בספר הישר דלא אמר שרייתו זהו כיבוסו בדבר שאינו כ"א לכלוך כמו סיפוג באלונטית וקינוח ידים במפה והני שהולכין במים עם הבגדים הוי נמי דרך לכלוך ולא דרך נקיון ועל תינוק שלכלך בגדי אמו במי רגלים אין לזרוק עליו מים דשרייתו זהו כיבוסו ושמע ר"י מפי הנשים שהתיר ר"ת [ליטול ידיה] ולקנח ידיה בבגד כיון שהוא דרך לכלוך כדי שתוכל להתפלל ולברך ואין נראה לר"י שהרי היא מתכוונת לטהר הלכלוך ודרך רחיצה וליבון הויא זה הקינוח:

מודה ר"ש בפסיק רישיה. והא דאמר גבי לא ליהדוק איניש אודרא אפומא דשישא דילמא אתי לידי סחיטה ולא הוי פסיק רישיה יש לחלק דהתם מיירי בכיסוי שאינו בולע כ"כ וגם אינו סותמו כל כך בחוזק שאינו חושש רק שיהא מכוסה אבל הכא שהוא בגד הגיגית בולע הרבה וגם מהדקו בחוזק כדי שלא יצא היין והוי פסיק רישיה:

ושלש מחלוקות בדבר. אית ספרים דל"ג ליה:

הדרן עלך שמנה שרצים

ואלו קשרים. עניבה לר"מ מהו. וא"ת אמאי לא פשיט מדתנן לקמן חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו ומוכח' בפ"ק דפסחים (ד' יא.) דהנהו רבנן הייתו ר"מ דפריך התם מינה לרבנן שהם ר"מ וי"ל דהתם נמי פריך מספק אם הנהו רבנן הם ר"מ כמו שמסתפק כאן:

אימור

עין משפט
נר מצוה

בו א מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכ סעיף א:
א ב מיי' פ"י מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיז סעיף א:
ב ג מיי' שם הלכה ז:
ג ד מיי' שם הלכה ג:
ד ה מיי' שם הל' א ב סמג שם טוש"ע שם:

◆

מוסף רש"י

אסור להדוקיה. כמוך התחוב בכד משום סחיטה, ואע"ג דלאו מתכוין לשום סחיטה (בכורות כה.). **בפסיק רישיה ולא ימות.** כאומר אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואינו רוצה שתמות, דכיון דאי אפשר בלא מיתה כמתכוין חשיב ליה, וכי אמרינן דבר שאין מתכוין מותר כגון היכי דאפשר ליה בלא איסור, כגון גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, ואע"ג דאיכא למיחש דילמא עביד חריץ, כיון דלא מתכוין להכי ואפשר לגרירה בלא חריץ, כי עביד נמי חריץ דהוי מלאכה גמורה לא מיחייב, אבל היכי דודאי עביד מודה (סוכה לג:) כיון דמהדק לה לא אפשר בלא סחיטה (בכורות כה.). **בלא גברי.** בלא ר' חייא ורב חנן (בכורות כה. לד:).

הדרן עלך שמנה שרצים

◆

רב נסים גאון

פרק חמישה עשר
אלו קשרים

אלו קשרים. אם ראשונים מלאכים אנן בני אינש [ואם ראשונים כבני אנשים אנו כחמורים ולא] כחמורו של ר' חנינא בן דוסא. משכחת עיקר דילה באבות דר' נתן (פרק ח) וזהו המעשה, מעשה בחמורו של ר' חנינא בן דוסא שגנבוה ליסטים וחבשוה בחצר והניחו לה שעורים תבן ומים ולא היתה אוכלת ולא היתה שותה. אמרו מה אנו מניחין זו עד שתמות ותבאיש החצר עלינו. פתחו לה דלת והוציאוה לחוץ. הלכה עד שהגיעה אצל פתחו של ר' חנינא בן דוסא, שמע בנו קולה והכירה, אמר דומה קולה לקול בהמתנו. אמר לו בני עמוד לפניה ופתח לה דלת והנח לה שעורים תבן ומים. עמד והניח לפניה שעורים תבן ומים והיתה אוכלת ושותה. לפיכך אמרו כשם שהצדיקים הראשונים חסידים כך בהמתן חסידות. ומעשה חמורו של ר' פנחס בן יאיר מפרש בפרק א' מן שחיטת חולין (דף ז), ר' פינחס בן יאיר הוה אזיל לפדיון שביים כו'. איקלע להוא אושפיזא רמו שעריה לחמריה ולא אכלה, נקרוהו ולא אכל, המושינהו ולא אכל. אמר להו דילמא לא מעשרן. עשרונהו ואכל. אמר להו עני זה הולך לעשות רצון קונו ואתם מאכילין אותו טבלין. ואיתא נמי במסכת דמאי (פרק א) ובמסכת שקלים דבני מערבא (פרק ה).

מסורת הש"ס

א) לעיל עה. קג. לקמן קח. קכ: קלג. קמג. סוכה לג: כתובות ו. בכורות כה. [כילה ג.], ב) [בכורות כה. לד.], ג) [קידושין מח: סנהדרין ס: כ"ב פח.], ד) [במשנה שבמשניות וכן בפי' הר"ב והרמב"ם ליתא אלו], ה) כ"ה דמן אמא פי' שם מקום, ו) [לעיל עג.].

◆

לעזי רש"י

קופ"א. שבים עשוי רשת.
פינדנ"ין. שרוכים להידוק, כתפיות.

◆

רבינו חננאל

לטעמיה[א], לפיכך שנה כל אדם סך כדרכו ואינו מתכוין לרפואה ואם נתרפא נתרפא. ואקשינן למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוין מותר. לפיכך פסק הלכה כר' שמעון, והאמרי משמיה דרב האי מסובריא דנזייתא אסור להדוקא ביומא טבא, פי' כגון מוך או כיוצא בו, דבר שסותמין בו פי החבית, אמר רב אסור לאמץ סתימתו דאתי לידי סחישה. והנה אע"פ שאינו מתכוין לסחישה אלא לסתימת פי החבית בלבד, כיון שסוחט אסור דלא כר' שמעון. ושנינן במסובריא דנזייתא אפילו ר' שמעון מודה, כיון דאי איפשר ליה דלא להדוקיה, ודאי מכתחילה סוחט הוא, וכי האי גוונא ר' שמעון מחייב דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, וכבר פירשנוהו למעלה. ואמרי רב כר' שמעון סבירא ליה והא בהדיא אמרו[ב] רב הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר' שמעון, ומשני רב (אמר), הכי אמר רב הלכה כר' שמעון ולאו מטעמיה, דאילו ר' שמעון אע"ג דלא שכיח שרי וכו'. ואע"ג דהא דר"ש סלקא בפרק המקבל בשיטה, דגרסינן התם אמר אביי רשב"ג ור' שמעון ור' ישמעאל ור"ע כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים, וליתא הלכתא כחד מינייהו, הי"מ בהא סברא בלחוד דקם ליה בהדייהו, אבל דבר שאין מתכוין בהדיא קיי"ל דהילכתא כוותיה, הילכך אע"ג דשמן וורד מסי, אם סך הוא כדרכו ואינו מתכוין לרפואה. אע"ג שמתרפא בין ברוכתא דשכיח שמן ורד בין ברוכתא דלא שכיח [שרין]. פי' מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות, כל היכא דעביד מידעם בשבת, דאיפשר שיבא לידי איסור, ולא מיכוין להדוא איסורא שרי למיעבד ההוא עבידתא, ולא אסרינן ליה גזירה שלא יבא לידי אותו איסור. והוא כגון הגורר מיטה כסא וספסל, דאפשר לעשות בגרירתו להן חריץ ואפשר לגוררן ברפיון בלא עשיית חריץ [סבר ר' שמעון כיון שאינו מתכוין לעשות חריץ] אע"פ שנעשה מותר. אבל כגון האומר כוונתי לחתוך ראש זה העוף להאכילו לכלב ואין כוונתי להמיתו, כגון זה מודה ר"ש שחייב. שאי אפשר לו לחתוך ראש העוף אלא עד שימיתהו. וכן המתקנה בספוג שאין לו עור בית אחיזה, עתה אם יאמר כוונתי להתקנה, ואין כוונתי לסחוט נתירהו לו, והלא אי אפשר לאדם להתקנה בספוג שאין לו עור בית אחיזה ולא יסחוט. כגון זה אומרים מי איכא דפסיק רישיה ולא ימות. וכן למסובריא דנזייתא. פי' נזייתא, כדות של יין או של שכר. מסובריא הוא הנקב העשוי להוציא בו יין בזמן שהיין שותת ויוצא, אם בא אדם לסחטו ולהדיקו ואומר לכניס שפיכות היין אני מתכוין (נתכוונתי) ולא לסתום הפתח. בהא קאמר רב מודה ר' שמעון. וכן לענין נר שהוא אחורי הדלת, ותניא פותח ונועל ואם כבתה כבתה. ואמרינן דלייט (ובמן) שבו רב עלה דכיון דהמקום רחוק הוא אי אפשר לפתוח ולנעול אלא אם יכבה, ובענין הזה מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. וכבר פירשנו כל דבר שאינו מתכוין מותר. הדרן עלך שמנה שרצים

פרק חמשה עשר: ואילו קשרין שחייבין עליהן קשר הגמלים כו'. קשר גמלים, קטרא. אפסיקא קיטרא דזוממא גופה. פי' נקבין לתוטמיה דגמל ומחתין ביה יתר וקטרין ביה אפסר קטן והיינו זממא וקשר של קיימא הוא. ובתר כן קטרי בההוא אפסר חבל ארוך שמושכין בו הגמל, והוא קיטרא דקטרי בזוממא. **איסטרידא** הוא אסקריא דספינתא, והוא התורן, וקטרין ביה חבל והוא קשר של קיימא, והדר קטרי בההוא איסטרידא חבל אחר דעייליה ביה גיגרי מושכי הקלע שבשבאין להרים על הספינה כדי שתשט. והוא קטרא דקטרי באיסטרידא. **בעי רב אחדבוי מדאחה.** פי' מדאחה, שם מקום ידוע, מתא דאתא. פי' עניבה כדבעינן למימר לקמן. **ואסיקנא האי**

א) נראה דצ"ל לטעמיה דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר לפיכך וכו'. ב) עיין ערוך ערך סבר ה'.